

Veress Emőd

SZERZŐDŐ FELEK A SZINDIKÁTUSI SZERZŐDÉSSEN¹

Contracting Parties in the Shareholders' Agreement

Prof. Dr. Veress Emőd PhD, LL.M., dr. habil., egyetemi tanár, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Kolozsvár; vezető kutató, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, Budapest, emod.veress@mfi.gov.hu

A magyar jogtudományi szakirodalomban vitatott kérdés, hogy kik lehetnek szerződő felek a szindikátusi szerződésben. Az alapvető álláspont az, hogy csak a társaság tagjai vehetnek részt benne. A szerző viszont e megközelítést vitatja, és érveket sorakoztat fel amellett, hogy a szindikátusi szerződés meghatározása és egyéb szerződésektől való elhatárolása nem a szerződő felek révén megoldandó kérdés. A tanulmány álláspontja szerint nemcsak a tagok jelenhetnek meg félként a szindikátusi szerződésben, hanem a tagok mellett olyan harmadik személyek is, mint a társaság vezető tisztségviselői, egyes hitelezői vagy akár maga a társaság is.

KULCSSZAVAK:

szindikátusi szerződés, szindikátusi szerződések tipológiája és elhatárolása, szerződő felek, vezető tisztségviselők, hitelezők

¹ A tanulmány a Nemzeti Közszoigálati Egyetem KÖFOP-2.1.2.-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, a „Jó kormányzást megalapozó közszolgálat fejlesztés” című projekt keretében megvalósuló Tudományos Kiválósági Program – Lőrincz Lajos Professzori Program keretében készült.

It is a controversial issue in the Hungarian legal science who can be a party to the shareholders' agreement (syndicate contract). The primary point is that only the shareholders or members of a company can participate in the syndicate contract. However, the author disputes this approach and puts forward arguments that the definition of the syndicate contract and its delimitation from other contracts are not solved through the sphere of contracting parties. According to the analysis, not only the company members can appear as a contracting party in the syndicate agreement, but also third parties: as directors, some of the creditors or even the company itself.

KEYWORDS:

shareholders' agreement, typology and delimitation of shareholders' agreements, contracting parties, directors, creditors

1. A SZINDIKÁTUSI SZERZŐDÉS FOGALMÁRÓL

Szindikátusi szerződés elnevezéssel a hatályos magyar jog nem szabályoz egyetlen szerződéstípust sem. Ez az elnevezés mégis ismert és gyakori: a szerződési szabadság elve alapján megkötött, változó tartalmú, de főbb jegyeiben mégis azonosítható, így belső koherenciát felmutató szerződéstípusról van szó. A Ptk. 6:59. §-a szerint „(1) A felek szabadon köthetnek szerződést, és szabadon választhatják meg a másik szerződő felet. (2) A felek szabadon állapíthatják meg a szerződés tartalmát. A szerződéseknek a felek jogaira és kötelezettségeire vonatkozó szabályaitól egyező akarattal eltérhetnek, ha e törvény az eltérést nem tiltja.”

Szindikátusi szerződés alatt a társasági szerződéstől (létesítő okirattól) elkülönült, de azzal szoros (mellérendeltségi, „szerződéscsoporti”) kapcsolatban álló, a szerződési szabadság elve alapján gazdasági társaság minden tagja, egyes tagjai vagy bizonyos esetekben akár harmadik személyek részvételével létrehozott kooperációs jogviszonyt értünk, amelyek keretében a felek a társaság alapításával, működtetésével, megszüntetésével kapcsolatban vállalnak a társasági szerződés keretein túlmutató kötelezettségeket.²

A definíció egyes elemei lehetővé teszik a szindikátusi szerződés lényegi elemeinek meghatározását:

- Szerződéses jogviszonyról van szó, amely esetében a szerződések általános szabályait kell alkalmazni, és ugyancsak e szerződéses jellegből következik, hogy a szindikátusi szerződés csakis a szerződő felek vonatkozásában bír kötelező erővel.
- A szindikátusi szerződés a társasági jog határterületén helyezkedik el, lényege, hogy valamely gazdasági társaság létrehozásával, működtetésével vagy megszűnésével kapcsolatban tartalmaz bizonyos jogokat és kötelezettségeket a társasági szerződés mellett, viszont a társasági szerződéshez kapcsolódóan nem rendelkezik járulékos jelleggel (a két szerződés közötti viszony leírására a járulékoság nem alkalmas, ebben az esetben sokkal inkább pontos a szerződéscsoport kapcsoló fogalom használata).
- A szindikátusi szerződést nem nevesíti, és nem szabályozza a hatályos jog, ennek ellenére a szerződéses szabadság korlátai között nyilvánvalóan érvényesen megköthető, érvényességének kérdéseit csakis a konkrét tartalmára vetítve lehet megítélni, önmagában a szindikátusi szerződés nem tekinthető érvénytelennek.
- A jelen tanulmányban kifejtendő álláspontom szerint a szindikátusi szerződésben a fél lehet harmadik személy is, sőt, akár maga a szindikátusi szerződésen keresztül szabályozott gazdasági társaság is.

A szindikátusi szerződések általában bizalmas jellegűek, a szindikátusi megállapodás a cégbíróságon nem hozzáférhető, nyilvános iratokban nem jelenik meg.

² A szindikátusi szerződés történeti fejlődéséről a magyar jogban lásd: VERESS 2018a.

A szindikátusi szerződés elnevezés a magyar jogban honosodott meg már a második világháború előtti időszakban, más jogrendszerekben eltérő elnevezéseket alkalmaznak rá, például angol nyelven a *shareholders' agreements* (részvényesi/tagi megállapodások), franciául a *pact sociétaire* (társasági paktum), olaszul a *patti parasociali* (társaság „melletti” vagy „mögötti” paktumok) elnevezéseket használják. Az olasz jogban e paktumok egyes altípusainak elnevezésére viszont megjelenik a szindikátus fogalma, így például a szavazati szindikátus (*sindacato di voto*) esetében. Az osztrák jog viszont hagyományosan használta a szindikátusi szerződés elnevezést (*Syndikatsvertrag*).

A szakirodalomban joggal emeltek kifogásokat az elnevezés pontosságával kapcsolatosan, megállapítva, hogy az ilyen szerződés nem létesít semmilyen értelemben vett szindikátust, más a rendeltetése. Azonban ez az elnevezés meghonosodott, elfogadottá vált, álláspontunk szerint nem szükséges megváltoztatni. A „részvényesi megállapodás” elnevezés csak a részvénytársaságokra utal, a „tagi megállapodás” legalább annyira pontatlan, mint a szindikátusi szerződés elnevezés: a társasági szerződés is egyfajta tagi megállapodás, és ez azt sugallja, hogy abban minden tag részt vesz, amely egyáltalán nem feltétele a szindikátusi szerződéseknek.

A szindikátusi szerződések több szempont szerint oszthatók.

- A szindikátusi szerződés időbeli hatálya alapján megkülönböztetünk a társaság létrejötte előtti, előszerződés jellegű szindikátusi szerződést, illetve a társasági szerződéssel párhuzamos létű, adott esetben a társasági szerződést is túlélő, a társaság működését, megszűnését szabályozó szindikátusi szerződést.
- A szindikátusi szerződés tartalmának alapján megkülönböztethetjük a megalakulást előkészítő szindikátusi szerződést, illetve a működést befolyásoló szerződést. E kétfajta szerződéstartalom egyszerre jelenhet meg a társaságalapítást megelőző szindikátusi szerződés esetén, viszont a társaság működése során megkötött szindikátusi szerződésből az első, megalakulásra vonatkozó tartalomtípus természetszerűleg hiányzik.
- A szindikátusi szerződés által kifejtett joghatások szerint elkülönítjük egyfelől a kizárólag a szindikátusi megállapodás tagjai számára jogokat keletkeztető szindikátusi megállapodást, másfelől a szindikátusi szerződésben részt nem vevő társaság számára is jogosultságokat keletkeztető szindikátustól (ilyen esetben az alkalmazandó jogi mechanizmus a harmadik személy javára szóló szerződés, mert maga a gazdasági társaság is kérheti a szerződés teljesítését a szindikátus tagjaitól).
- A szindikátusi szerződés által szabályozott jogviszonyok alapján a szindikátusi szerződés lehet tisztán társasági jogi, vegyes jogági és tisztán más jogági (például csak versenyjogi vagy munkajogi) szindikátus.
- Megkülönböztethetjük az organizatórikus szindikátusi szerződést (amelynek tárgya a társaság szervezetének kialakítása és működtetése) a nem organizatórikus társasági szerződéstől (például amelynek a tárgya a társaság tevékenységének finanszírozása).
- A szindikátusi szerződésben részt vevő felek alapján kétalanyú és kettőnél több alanyú szindikátusi szerződést különböztethetünk meg.

- A szindikátusi szerződés harmadik felek számára történő megismerhetősége alapján beszélhetünk nyilvános szindikátusi szerződésről vagy bizalmas, üzleti titokként kezelt szindikátusi szerződésről.

A társasági szerződéstől elkülönült szindikátusi szerződés megkötésének több indoka lehet:

- A szindikátusi szerződés elsősorban olyan előírásokat tartalmazhat, amelyet csak a társaság egyes tagjai (részvényesei) vállalnak fel, vagyis a szindikátusi szerződésnek nem minden tag az alanya. Ugyanígy az is lehetséges, hogy a szindikátusi szerződés tartalma titkos jelleget nyer a többi társult taggal szemben, vagyis csak a szindikátusi szerződés félként szereplő tagok tudnak a szerződés létezéséről, a többi tag az együttműködésről nem is tud.
- A szindikátusi szerződésnek olyan személy is a részese lehet, amely nem tagja a társaságnak. Például a vezető szervek tagjai vagy egyes hitelezők is lehetnek szerződő felek a szindikátusi szerződésben. Maga a gazdasági társaság is, amelynek működését a szindikátusi szerződésben szabályozzák, szerződő fél lehet a szindikátusi szerződésben. Amikor harmadik személy is szerződő fél, akkor nyilvánvalóan szükségessé válik a társasági szerződéstől elkülönülő szerződés megkötése.
- A társasági szerződés a cégnyilvánosság elvének van alávetve. A gazdasági társaságok adatai a Cégbiztonságban, elektronikus adatbázisokban nyilvánosan, ingyenesen hozzáférhetőek, a társasági szerződések a cégbírók révén elérhetőek. Ezzel szemben a szindikátusi szerződés titkos vagy bizalmas jellege megtartható, ugyanis ezt a szerződést általában nem nyújtják be a cégbírósághoz.
- A szindikátusi szerződés sokszor megelőzi a társaság létrejöttét. Ilyen esetben anticipatív módon a szindikátusi szerződés meghatározhatja a jövőbeli társasági szerződés bizonyos, fontosnak ítélt tartalmi elemeit.
- A társasági szerződés a társaság működésének alapidokumentuma, enélkül a társaság nem létezhet. Ezzel szemben a szindikátusi szerződés, noha a társaság teljes működésének időtartama alatt hatályos lehet, megköthető bizonyos periódusokra vagy bizonyos műveletek, műveletcsoportok, projektek, befektetések lebonyolítására, azaz a társaság élettartamától, létezési ciklusaitól elkülönülten. Ugyanígy a szindikátusi szerződés a társaság megszűnése után is válthat ki joghatásokat (például a versenytilalmi klauzulák).
- Amíg a társaságra alkalmazandó jog egyértelműen meghatározható (a társasági jogban nincsen jogválasztás), a szindikátusi szerződés esetében a felek jogválasztási szabadságát nem korlátozza semmi.
- Mivel a szindikátusi szerződés a kötelmi jog általános része alapján jön létre, módosításához újra meg kell valósulnia az egyhangúságnak, a felek egybehangzó akaratnyilvánításának. Ezzel szemben a társasági szerződés általában a többségi elvnek megfelelően módosítható. A szindikátusi szerződés így sajátos kisebbségvédelmi eszközként is megjelenhet.

A szindikátusi megállapodás hatékonysága, érvényesíthetősége a szerződéses jellegből fakad: a szindikátusi szerződés is, a Ptk. általános szabályai szerint, a felek kölcsönös és egybehangzó jognyilatkozata, amelyből kötelezettség keletkezik a szolgáltatás teljesítésére és jogosultság a szolgáltatás követelésére.

Viszont a szerződések lényeges jellemzője a kikényszeríthetőség, azaz ha a szerződést nem tartják be, akkor az érdekelt fél a szerződés természetbeni teljesítésére jogosult, azaz bírói úton is kikényszerítheti a nem teljesítő szerződő felet a teljesítésre. A Ptk. szerződészegés esetén a sérelmet szenvedett felet jogosítja a szolgáltatás teljesítésének követelésére.

A szindikátusi szerződés megszegésével és a szindikátusi szerződés természetben (*in natura*) történő kikényszeríthetőségével kapcsolatban két álláspontot, értelmezési irányt lehet azonosítani. Az első lehetséges álláspont szerint, amennyiben a szindikátusi szerződést megszegik, az önkéntes teljesítés hiányában a célzott társasági jogi jogkövetkezmények nem lesznek kikényszeríthetőek, a szindikátusi szerződés megszegéséért „csak” kártérítés jár. Ezen álláspont alapján gyakorlatilag a szindikátusi szerződés és a teljesítés követeléséhez való jog fogalmilag kizárják egymást. A második lehetséges álláspont szerint a szindikátusi szerződésben vállalt kötelezettségek, ha teljesítésük ténylegesen lehetséges és jogszerű, a másik fél érdekében áll és a természetbeni kikényszerítés nem eredményez gazdasági lehetetlenülést, természetben kikényszeríthetőek.

2. SZERZŐDŐ FELEK A SZINDIKÁTUSI KÖTELEMBEN

A szindikátusi szerződésben a felek, az általános szabályoknak megfelelően azok a személyek, akik a szerződés vonatkozásában egyetértő akaratnyilatkozatukat kifejezték. Ugyanúgy, ahogy a társaság esetében, a szindikátusi szerződésben is természetes és jogi személyek is megjelenhetnek szerződő félként. A szindikátusi szerződések az állam szempontjából is kiemelkedő fontosságúak: azokban a vállalatokban, ahol az állam kisebbségi vagy többségi részvényes, az állam (illetve az önkormányzat) is gyakran szerződő fél a szindikátusi megállapodásokban.

Az előző alfejezetben megadott definícióból a szindikátusi szerződésben részt vevő felek vonatkozásában határozott állásfoglalás következik: a szerződő félként szindikátusi szerződést köthet a gazdasági társaság minden tagja, illetve egyes tagjai. Sőt, bizonyos esetekben akár harmadik személyek is részt vehetnek a szindikátusi szerződésben. Ez az állásfoglalás, tekintettel arra, hogy a szakirodalom nem egységes e kérdés megítélésében, kifejtést és indoklást igényel, ugyanis a szindikátusi szerződés kapcsán számos sajátos probléma vetődik fel. E kifejtés és indoklás képezi a jelen tanulmány célját.

3. SZINDIKÁTUSI SZERZŐDÉSEK, AMELYBEN A TÁRSASÁGNAK NEM MINDEN TAGJA SZERZŐDŐ FÉL

A társasági szerződés tagjai és a szindikátusi szerződés tagjai között nem feltétlenül szükséges a teljes átfedés. Amíg a társasági szerződés megkötése valamennyi leendő fél (tag) egybehangzó akaratnyilatkozatát feltételezi, a szindikátusi szerződés érvényességének nem feltétele, hogy abban a társaság összes tagja részt vegyen. A szindikátusi szerződés megkötéséhez legalább két személy szükséges.³ Amennyiben valamely tag nem írta alá a szindikátusi szerződést, akkor a szindikátusi szerződés hatálya nyilvánvalóan nem terjed ki erre a tagra.⁴

Így előfordulhat, hogy a társaság minden tagja egyben a szindikátusi szerződésnek is tagja. De az is előfordulhat, hogy csak egyes tagok között jön létre szindikátusi szerződés (például a „nagyreszvényesek” között vagy „kiszreszvényesek” alakítanak ki a kisebbségi részvényesi jogok gyakorlásának érdekében szindikátust).

A szakirodalom szerint ez természetesen a szélesebb körű részvényjegyzésre számító részvénytársaságok esetében: „a szindikátusi szerződés megkötésében általában csak az alapítók vagy a főreszvényesek, illetve egyikük-másikuk vesz részt.”⁵ Ezzel szemben a korlátolt felelősségű társaságok esetében az a gyakoribb, hogy minden tag részt vesz a szindikátusi szerződésben is, mert kisebb a valószínűsége annak, hogy egyes tagok „partikuláris érdekeket kívánnak érvényesíteni”.⁶ Mindenképpen leszögezhető, hogy a társaság nem minden tagja feltétlenül szerződő fél a szindikátusi szerződésben.

Akkor sincs átfedés a társasági és a szindikátusi szerződések tagjai között, amikor egy személy a társaságnak később, például üzletrészt-átruházás következményeként válik tagjává. Ilyen esetben, ha az új tagot is szeretnék a szindikátusi szerződésben félként szerepeltetni, a szindikátusi szerződés módosítása szükséges. Az új társasági tagot a szindikátusi szerződés többi aláírójának be kell fogadnia a szindikátusi szerződésbe, és neki is el kell fogadnia a szindikátusi szerződést.⁷

4. HARMADIK (TÁRSASÁGI TAGSÁGGAL NEM RENDELKEZŐ) SZEMÉLYEK RÉSZVÉTELE A SZINDIKÁTUSI SZERZŐDÉSSEN

Álláspontom szerint a szindikátusi szerződésben nem csak a társaság tagjai vehetnek részt. A szakirodalomban ez vitatott kérdésnek tekinthető, de álláspontom nem elszigetelt. Kiemelték, hogy: „[A] jog nem tiltja azt sem, hogy olyan személy legyen tagja a szindikátusi szerződésnek, aki nem tagja a társaságnak, bár kétségtelen, hogy ez a gyakorlatban ritkán

³ PAPP 2009, 29., PAPP 2015, 225.

⁴ LUKÁCS-SÁNDOR-SZÜCS 2003, 23.

⁵ KOLBEN 1996, 34.

⁶ KOLBEN 1996, 34.

⁷ LUKÁCS-SÁNDOR-SZÜCS 2003, 23.

*fordul elő (pl. ilyen eset lehet, ha a tag mellett további tulajdonosa van annak az ingatlanak, amelyet a tag a társaság használatába kíván adni). Azért is érdemes erre a lehetőségre utalni, hiszen – mint később látni fogjuk – valamely korábbi társasági tag annak ellenére alanya maradhat a szindikátusi szerződésnek, hogy a társaságban fennálló tagi viszonya már megszűnt.*⁸

Ugyanígy, a szindikátusi szerződésben a tagokon kívüli személyi körből is lehetnek szerződő felek. Például a szindikátusi szerződésben részt vehet a társaság jelentős hitelezője vagy finanszírozója (aki például ebben a szerződésben rögzíti, hogy a tagok milyen felételekkel idegeníthetik el üzletrészeiket vagy részvényeiket, vagy a szindikátusi szerződés megtilthatja a tagsági struktúra megváltoztatását a finanszírozási periódus alatt).

Az angolszász jogrendben használt *shareholders' agreement* kifejezés viszont jelzi, hogy ebben az értelemben csak a tagok közötti megállapodásokat értik e szerződési kategória alatt. De ebben a megközelítésben sem kizárólagos a tagok részvétele: a szakirodalomban megjegyzi, hogy e megállapodások „töbnyire” („predominately”) a tagok között jönnek létre.⁹

5. A SZINDIKÁTUSI SZERZŐDÉSBE SZABÁLYOZOTT TÁRSASÁG MINT SZERZŐDŐ FÉL A SZINDIKÁTUSI SZERZŐDÉSBE

A szindikátusi szerződésben szabályozott társaság egyszerre lehet alanya és tárgya a szindikátusi szerződésnek. Lehetséges, hogy maga a szindikátusi szerződésben szabályozott társaság is kötelezettségeket kell vállaljon, például a tagok által rendelkezésre bocsátott finanszírozás (tagi kölcsön) felhasználása kapcsán.

A társaságnak a szindikátusi szerződéshez történő csatlakozása, ha a szindikátusi szerződés a társasági szerződés megkötése előtt jött létre, csak utólagosan történhet meg. Amennyiben a szindikátusi szerződést a társasági szerződés létrejötte után kötik meg, akkor a társaság eredeti, „alapító” szerződő fél is lehet.¹⁰

A társaságnak a szindikátusi szerződésben történő részvétele mint problémakör, további kifejtést is igényel.¹¹ Ennek oka az, hogy a szakirodalom jelentős része azt az álláspontot képviseli, hogy a szindikátusi szerződésben csak a társaság tagjai lehetnek szerződő felek.¹² A bírói gyakorlatban is találkozhatunk ennek a megerősítésével.¹³ A szindikátusi szerződés a gyakorlat szerint a szerződésben részes felek közötti együttműködést rendezi, a társaságra kötelezettséget nem ró.¹⁴ Ez a megközelítés azért problematikus, mert számos

⁸ LUKÁCS-SÁNDOR-SZÜCS 2003, 23.

⁹ MUTH-FITZGERALD 2009, 3.

¹⁰ SÁRKÓZY 2002, 178.

¹¹ Lásd: SZABÓ 2012, 7–11.

¹² BALÁSHÁZY 1993, 17.; JASZTRABSZKI 2000, 7.; PAPP 2009, 29.; JUHÁSZ 2009, 12.; LUKÁCS-SÁNDOR-SZÜCS 2003, 25.

¹³ BH 1999. 89.

¹⁴ BH 1997. 10; VB 95. 1134.

esetben igenis korlátozó jellegű, ha a társaság nem szerződő fél: a társaság ilyen esetben nem követelheti a szindikátusi szerződés teljesítését, nem peresítheti a szindikátusi szerződésben vállalt kötelezettségeket, amely azonban számos esetben célszerű lehetne.

A társaság esetleg a harmadik személy javára szóló szerződés jogintézményére alapozva indíthatna pert a szindikátusi szerződés tagja(i) ellen, amennyiben a Ptk. által meghatározott feltételek fennállnak. A Ptk. 6:136. § szerint:

“(1) Ha a felek harmadik személy részére teljesítendő szolgáltatásra kötöttek szerződést, a harmadik személy akkor követelheti közvetlenül a szolgáltatás teljesítését, ha

a) ezt a jogát a felek kifejezetten kikötötték; vagy

b) ez a szerződés céljából vagy az eset körülményeiből egyértelműen következik.

(2) A harmadik személy a javára kikötött szolgáltatás teljesítését attól kezdve követelheti, hogy őt valamelyik fél értesíti arról, hogy a javára szóló szerződést kötöttek. Ha a harmadik személy a szolgáltatás teljesítésének követeléséről lemond, a szolgáltatást a javára szerződött fél követelheti.

(3) A kötelezett a szerződésből folyó kifogásait a harmadik személlyel szemben is érvényesítheti.”

Ha a szindikátusi szerződésben a felek célja az, hogy a társaság is egyértelműen jogosult legyen a szerződésbe foglaltak teljesítését kikényszeríteni, akkor az értelmezési problémák és a jogbizonytalanság elkerülése érdekében érdemes a szerződésben kifejezetten kikötni a társaságnak e jogát.

Következtetésképp, a társaságnak a szindikátusi szerződésben félként történő elismerése a magyar jogtudományban kisebbségi véleménynek tűnik,¹⁵ de a bírói gyakorlatban is találkozhatunk ennek az elfogadásával.¹⁶

Az angolszász szakirodalomban megállapították, hogy szokványos az, ha a társaság is belép a szindikátusi szerződésbe. Ennek több lehetséges okát is rögzítették a szakirodalomban, például azért, hogy a társaság is vállaljon bizonyos kötelezettségeket (a társaság is fogadja el a vezető tisztségviselőknek nyújtandó hitelek korlátairól szóló megállapodást, amelyeket a felek a bizalmasság megőrzése végett nem kívántak a társasági szerződésbe foglalni); ugyanígy, ha a társaság is szerződő fél, akkor a vezető tisztségviselők közvetett módon szintén kötelezve vannak a szindikátusi szerződés teljesítésére, amely különös jelentőségre tehet szert az összes olyan esetben, amikor a vezető tisztségviselő nem tagja a társaságnak; vagy annak érdekében, hogy a leányvállalatokra vonatkozó, a szindikátusi szerződésbe foglalt előírásokat a társaság (mint „anyavállalat”) megfelelőképpen érvényesítse.¹⁷

Az álláspontom továbbra is az, hogy a magyar jogban is a társaság a szindikátusi szerződés tagja lehet.

¹⁵ SÁRKÖZY 2002, 178.

¹⁶ BH 2007. 158., EBH 2007. 1617.

¹⁷ CADMAN 2004, 2.; MUTH-FITZGERALD 2009, 5.

Az emellett szóló legfontosabb érv mindenekelőtt a szerződéses szabadság elve.¹⁸ A szerződéses szabadság elve alapján a felek nemcsak arról döntenek, hogy kívánnak-e szerződéses viszonyt létesíteni, vagy milyen tartalma legyen a szerződésnek, hanem a szerződési szabadság a szerződő felek kiválasztásának a szabadságát is magába foglalja. Nyilván, a szerződési szabadság, így a félválasztás szabadsága sem abszolút jellegű, hanem a vizsgált kérdés szempontjából legalább két igen jelentős korlátja van:

- a szerződéses szabadság első korlátját a *kógens normák* képezik, ugyanis a Ptk. tilos szerződésként szabályozza, és semmisséggel sújtja azokat a szerződéseket, amelyek jogszabályba ütköznek, vagy amelyeket jogszabály megkerülésével kötöttek;¹⁹
- másodsorban a *jóerkölcs*, és a Ptk. szintén semmisséggel szankcionálja azokat a szerződéseket, amelyek nyilvánvalóan a jóerkölcsbe ütköznek.²⁰

Noha a magánjog kötelmi jogi alrendszere alapvetően diszpozitív-szupletív normákra épül, a jogalkotó bizonyos esetekben kógens normák segítségével modellálja a magánjogi jogviszonyokat, sajátos jogpolitikai célok érdekében.

Itt kérdésként felmerül, hogy létezik-e a Polgári Törvénykönyvben, vagy akár a Polgári Törvénykönyvön kívül olyan jogszabály, amely megtiltja a társaság részvételét a szindikátusi szerződésben. A szindikátusi szerződés nem nevesített szerződés, következésképpen nincs saját (különös) jogi szabályozása, ezért kifejezett jogszabályi tiltás így nem is létezhet. Analógia alapján lehet vizsgálni: a társasági jog valamely törvényi korlátozása analógia alapján alkalmazható-e a szindikátusi szerződésben részt venni kívánó társaságra. A válasz negatív: nincsenek olyan kógens normák, amelyek akár közvetve megtiltanák a társaságnak a szindikátusi szerződésben tagként történő részvételét.

A jóerkölcs a kógens normák által tartalmazott tiltásokhoz képest kiegészítő kategória. A jóerkölcsbe ütközés kérdésére nehéz sommás választ adni, ugyanis a jóerkölcs olyan generálklauzula, amelynek tartalommal való feltöltése eseti vizsgáldást igényel, a konkrét helyzet precíz elemzését. Következésképpen a társaság részvétele a szindikátusi szerződésben *a priori* nem minősíthető a jóerkölcsbe ütközőnek, de nem zárható ki teljességgel az sem, hogy bizonyos esetekben a „nyilvánvaló” jóerkölcsbe ütközés fennálljon.

6. A TÁRSASÁG ÉS MÁS HARMADIK SZEMÉLYEK MINT SZERZŐDŐ FELEK: ÚJ SZERZŐDÉSTÍPUS?

A szakirodalomban harmadik álláspont is megfogalmazódott. Abból kiindulva, hogy a szindikátusi szerződés a társasági tagoknak a társaságon belüli, egymással szembeni

¹⁸ Ptk. 6:59. §.

¹⁹ A semmisség szankciója alól kivétel, ha a jogsértéshez a jogszabály más jogkövetkezményt fűz. Viszont más jogkövetkezmény mellett is semmis a szerződés akkor, ha a jogszabály ezt külön kimondja, vagy ha a jogszabály célja a szerződéssel elérni kívánt joghatás megtiltása. Lásd: Ptk. 6:95. §.

²⁰ Ptk. 6:96. §

kapcsolatukat, együttműködésüket és elvárásukat szabályozza, egy szerző arra a következtetésre jutott, hogy a társaság részvételével megkötött szerződés nem minősíthető szindikátusi szerződésnek, amely, jellegénél fogva, a társaság keretein belül valósul meg, így fogalmilag kizárt, hogy a társaság maga tagja legyen a szindikátusi szerződésnek.²¹ Ezért a hivatkozott szerző szerint ez a szerződés egy új nevesítetlen szerződés, amely „a szindikátusi szerződések és a polgári jogi kötelek metszetét adja”, szindikátusi jellegű *joint venture* szerződés, részben szindikátus, részben polgári jogi kötelelem.²²

Ez az álláspont szerintem nem helyes: a társaság részvételével létrejött szindikátusi szerződés nem keletkeztet új nevesítetlen szerződéstípust. E vélemény normatív jelleget tulajdonít a szindikátusi szerződés szakirodalmi meghatározásának, azaz a szindikátusi szerződés belső, társaságon belüli viszonyokat rendező jellegének. A definíció, bármennyire is kidogozott dogmatikai alapokon nyugszik, nyilvánvalóan nem bír normatív tartalommal.

Semmilyen szakirodalmi meghatározásnak nincs normatív tartalma. A szindikátusi szerződés, pontosan a nevesítetlen jellegéből fakadóan, rendkívül rugalmas fogalom, és a szerző által megkérdőjelezhetetlen igazságként kezelt definíciótól eltérően másképpen is leírható. A szindikátusi szerződés személyi körét amennyiben jogszabály nem határolja le, ezt a szakirodalom sem tudja normatív jelleggel megtenni.

Álláspontom szerint a szindikátusi szerződést nem a szerződő felek körének irányából kell lehatárolni, a szindikátusi szerződés nem feltétlenül csak a tagok között jön létre, a szindikátusi szerződés lényege a tárgya. És ennek a meghatározása a vitatott álláspont szerint túlzott módon leszűkítő: a szindikátusi szerződés valóban társasággal kapcsolatos jogviszonyokat rendez a felek akaratának megfelelően, de ezek a jogviszonyok nem kizárólag a tagok között létrejövő jogviszonyok.

Adott esetben a szindikátusi szerződésnek pontosan az a célja, hogy a társaságnak a tagok/részvényesek körén kívül eső személyeket vonjon be a társaság működésébe (például szindikátusi szerződés határozhatja meg a finanszírozó vagy hitelező részvételét a társaság döntési mechanizmusaiban, szindikátusi szervezetet hozhat létre ez a szerződés). Ugyanígy maga a társaság mint szindikátusi szerződő fél is vállalhat kötelezettségeket a szindikátusi szerződésben részt vevő többi fél irányába: például a tagok rögzíthetik, hogy tagi kölcsönökkel milyen rendben fogják a társaság működését, piacszerzését, termékportfóliójának fejlesztését finanszírozni, a társaság pedig az így nyújtott jövőbeni hitelek vonatkozásában biztosítékok alapítására, kamatfizetésre vállalhat kötelezettséget. (Ebben az esetben a szindikátusi jogviszonyok további szerződések megkötését teszik szükségessé, de ez számos más esetben is így van, a szindikátusi szerződés sokszor tartalmaz hangsúlyozottan előszerződés-jellegű előírásokat és ezek megsértésére a felek által megfelelőnek ítélt magánjogi szankciókat.) A társaság szintén a szindikátusi szerződésben vállalhat a kilépési jogát gyakorló taggal szemben sajátos kötelezettségeket (például így, a társaság szindikátusi

²¹ SZABÓ 2012, 8.

²² SZABÓ 2012, 8.

szervződésben történő részvételével szabályozható az, hogy miképpen történik meg a kilépő tagot megillető vagyonhányad kifizetése).

A szindikátusi szerződést a gyakorlat is nagyon rugalmasnak, egyedi helyzetekre és igényekre modellálhatónak kívánja meg. Ha a felek úgy látják, hogy a társaság részvétele is szükséges a szindikátusi jogviszonyban, akkor a szindikátusi szerződést ennek megfelelően fogják megkötni.

Nyilván, felmerül, hogy a szindikátusi szerződésnek ez a megközelítése nem terjeszti-e túlságosan is ki a szindikátusi szerződés határait, nem teszi-e ezeket a határokat túlságosan képlékennyé vagy akár pontatlanná. Nem: a szindikátusi szerződés pontos elhatárolása lehetséges. De ismételtén ki kell jelenteni, hogy a szindikátusi szerződést nem helyes a szerződő felek irányából lehatárolni, hanem az egyetlen helyes megközelítési irány a szerződés tárgya, annak precíz meghatározása alapján különíthető el a szindikátusi szerződés más szerződéstípusoktól.

Ha a személyi kör felől határolnánk le a szindikátusi szerződést, akkor az egyszemélyes gazdasági társaság esetében automatikusan és teljesen, fogalmilag kizárt lenne, hogy egy ilyen társaság alapításának és működésének szabályozására kössenek szindikátusi szerződést. Valójában ez nem kizárt, ha az általam vázolt álláspontot fogadjuk el.

A társaság részvétele a szindikátusi szerződésben minden olyan esetben kifejezetten szükséges, amikor a társaság számára a felek saját kötelezettséget kívánnak alapítani. Ugyanis a társaság saját vagyonnal rendelkező jogi személy, ennek vonatkozásában kötelezettséget vállalni csak a társaság tud (tulajdoni elkülönülés elve).

7. TOVÁBBI ÉRVEK A HARMADIK SZEMÉLYEK SZINDIKÁTUSI KÖTELEMBEN SZERZŐDŐ FÉLKÉNT VALÓ ELISMERÉSE MELLETT

Fontos érv amellet, hogy elismerjük a társaságot mint a szindikátusi szerződésben lehetséges szerződő felet, hogy ilyen esetben a társaság is szerződéses jogosult lesz, azaz a szindikátusi szerződést megsértő tagokkal szemben saját nevében eljárhat, így nincs szükség a harmadik személy javára kötött szerződés konstrukciójának alkalmazására. Ugyanis ha nem ismerjük el a gazdasági társaságnak e minőségét, hogy szerződő fél lehessen a szindikátusi szerződésben, akkor a gazdasági társaság „nem kényszerítheti ki a szindikátusi szerződésben vállalt kötelezettségeket és nem is érvényesítheti az abból eredő jogokat; kivéve, ha a szindikátusi szerződés egyben harmadik személy javára kötött szerződés is (például: a gazdasági társaság működéséhez szükséges feltételek biztosítása esetén, vagy a gazdasági társaság számára nyújtott kedvezményeknél)”.²³ A Polgári Törvénykönyv szerint (6:136. §), ha a felek harmadik személy részére teljesítendő szolgáltatásra kötöttek szerződést, a harmadik személy akkor követelheti közvetlenül a szolgáltatás teljesítését, ha ezt a jogát a felek kifejezetten kikötötték vagy ez a szerződés céljából, vagy az eset körülményeiből

²³ Lásd: PAPP 2009, 29–30.

egyértelműen következik. Így abban az esetben, ha a szindikátusi szerződésben nincs elismerve a társaságnak az a lehetősége, hogy saját maga érvényesítse a jogait, akkor vitatható ennek a jogosultságnak a léte, és a bíró döntheti el, hogy egyértelműen következik-e a szerződés céljából vagy az eset körülményeiből a közvetlen, a társaság által történő jogérvényesítés lehetősége.

A harmadik személy a javára kikötött szolgáltatás teljesítését attól kezdve követelheti, hogy őt valamelyik fél értesíti arról, hogy a javára szóló szerződést kötöttek. Ha a harmadik személy a szolgáltatás teljesítésének követeléséről lemond, a szolgáltatást a javára szerződött fél követelheti. A kötelezett a szerződésből folyó kifogásait a harmadik személlyel szemben is érvényesítheti.

Következésképpen a harmadik személy javára kötött szerződés technikája korlátozottan, bizonytalan módon alkalmazható, ezért az a megoldás, hogy a szindikátusi szerződésben a társaságot elismerjük mint a szerződő felet, praktikusabb és hatékonyabb.

A harmadik személyeknek a szerződésben történő részvétele kapcsán ismét utalnunk kell az angolszász megközelítésre. A szakirodalomban külön tárgyalják, hogy adott esetekben kifejezetten szükséges lehet a vezető tisztségviselők részvétele a szindikátusi megállapodásban.²⁴ Ez arra szolgál, hogy a vezető tisztségviselőket közvetlen módon kötelezze a szindikátusi szerződés előírásainak teljesítésére.²⁵ Ugyanígy, az olasz joggyakorlat is elismeri harmadik személyek (azaz nem társasági tagok) részvételét a szindikátusi megállapodásban: gyakorlatilag már a legalább egy tag részvételével létrejött, tárgyában szindikátusi jellegű és a társasági szerződéssel funkcionális kapcsolatban álló, de attól egyébként strukturálisan elkülönülő megállapodást szindikátusi szerződésnek tekintik.²⁶ Tipikus példaként merült fel az olasz joggyakorlatban a harmadik személyek szindikátusi szerződésben való részvételére, amikor egy korlátozott felelősségű társaság újratőkésítéséről és részvénytársasággá történő átalakításáról állapodnak meg a korlátozott felelősség tagjai és harmadik személyek.²⁷

8. VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐK MINT FELEK A SZINDIKÁTUSI SZERZŐDÉSSEN

Érdekes és már érintett kérdés, hogy a szindikátusi szerződésben megjelenhetnek-e mint felek a társaság vezető tisztségviselői. A szakirodalomban megjelent az az álláspont, hogy a kockázati befektetők szindikátusi szerződésben „számos területen eleve korlátozzák

²⁴ CADMAN 2004. 4.; MUTH-FITZGERALD 2009, 5.

²⁵ Korábban már jeleztem, hogy ha a társaság szerződő fél a szindikátusi szerződésben, azaz kötelezettségeket vállalt a megállapodás keretei között, akkor a vezető tisztségviselők közvetett módon szintén kötelezve vannak a megállapodás teljesítésére, ugyanis a társaság irányítása a társaság által megkötött szerződések keretei között történhet.

²⁶ Cons. St. (Consiglio di Stato), sez. V, 26 novembre 2008, n. 5845. Lásd: SCARPA 2011, 4.

²⁷ Cass. civ., sez. I, 18 luglio 2007, n. 15963. Lásd: SCARPA 2011, 8.

a menedzsment döntési jogkörét, így az ő megkérdézésük nélkül egy sor fontos kérdésben a vállalkozás ügyeiben nem születhet döntés.²⁸

A Ptk. „A vezető tisztségviselő önállósága” cím alatt szabályozza a vezetők jogállását a tagokkal való viszonyaikban [3:112. § (2) bek.]. A törvény szerint a vezető tisztségviselő a társaság ügyvezetését a gazdasági társaság érdekeinek elsődlegessége alapján önállóan látja el. E minőségében a jogszabályoknak, a létesítő okiratnak és a társaság legfőbb szerve határozatainak van alávetve. A vezető tisztségviselőt a társaság tagja nem utasíthatja, és hatáskörét a legfőbb szerv nem vonhatja el. E szabály alól látszólagos kivételt képeznek az egyszemélyes gazdasági társaságok, amelyek esetében az egyedüli tag az ügyvezetésnek utasítást adhat, amelyet a vezető tisztségviselő köteles végrehajtani. A kivétel azért látszólagos, mert az egyedüli tag utasítása valójában a legfőbb szerv határozata, amelynek a vezető tisztségviselő minden esetben alá van vetve. Többszemélyes társaságnál viszont az egyik tag által adott utasítás, még ha az a tag többségi tag is, nem minősül a legfőbb szerv határozatának, ezért a vezető tisztségviselő számára az nem kötelező.

A társasági jog diszpozitivitásának elve (Ptk. 3:4. §) alapján, belső viszonyokról lévén szó, nem zárhatjuk ki ettől a szabálytól az eltérés lehetőségét. Az eltérés álláspontom szerint nemcsak a társasági szerződésben, hanem a felek közötti hatályos szindikátusi szerződésben is lehetséges, amelyet pontosan a vezető tisztségviselő is szerződő félként köt meg.

Ugyanakkor a gyakorlatban felmerülhet a következő eset is, amelyet szindikátusi szerződésben kezelnek. Társasági hitelezők sok esetben kérik, hogy a vezető tisztségviselők kezességét vállaljanak a társaság valamely tartozásáért. Például a bank az ügyvezető által vállalt kezességhez köti a hitelnyújtást. A cél ilyen esetekben nyilvánvalóan az, hogy a társaság teljesítési készségét biztosítsák, illetve megelőzzék azt, hogy a társaság komolytalan módon vállaljon szerződéses kötelezettségeket, így végső soron a hitelezői érdekek erőteljesebb védelmének céljából jelenik meg ez az igény. Abban az esetben, ha a vezető tisztségviselő saját felelősségvállalása szükséges a társaság tartozásaiért, akkor vele szemben a társaság tagjai szindikátusi szerződésben vállalhatják, hogy ilyen esetben mögöttesen helyállnak az ügyvezető helyett, és meghatározhatják, hogy pontosan milyen arányban felelnek.

E példából is következik, hogy bizonyos esetekben a vezető tisztségviselők részvétele a szindikátusi szerződésben igenis szükséges lehet.

9. ÜZLETRÉSZ VAGY RÉSZVÉNY ELIDEGENÍTÉS KIHATÁSA A SZINDIKÁTUSI SZERZŐDÉSRE

Az üzletrész vagy részvények elidegenítése, a tagsági jogviszony megszűnése nem vonja maga után az alanyváltást a szindikátusi szerződésben, eltérően a társasági szerződéstől.

Az alanyváltás a társasági szerződés vonatkozásában megtörténik, de a szindikátusi szerződéshez az újonnan belépő tagnak vagy részvényesnek e célból külön kifejezett

²⁸ KARSAI 1997, 33.

akarattnyilvánítással kell csatlakoznia: „a tagi pozícióban bekövetkezett jogutódlás tehát nem jelent alanyváltozást illetve jogutódlást a szindikátusi szerződés vonatkozásában, abba az új társasági tagnak külön be kell lépnie”.²⁹

Ha elismerjük a harmadik személyek szindikátusi szerződési tagságának a lehetőségét, ennek még egy nagyon fontos következménye van. Felmerül az a kérdés, hogy mi lesz abban az esetben, ha valaki a társaság tagja és szerződő fél a szerződésben, majd megszűnik a tagsági jogviszonya: ez automatikusan maga után vonja a szerződésből való kilépését vagy sem? Ha azt az álláspontot fogadjuk el, hogy a szindikátusi szerződésben csak a társaság tagjai lehetnek szerződő felek, akkor a következtetés egyértelmű: „[H]a az a tag, akinek a tagsági jogviszonya megszűnik, egyben a szindikátusi szerződés alanya is, akkor a gazdasági társaságból történő kiválása a szindikátusi szerződésbeli jogviszonyának a megszűnését is eredményezi, mert ebbeli alanyisága tagsági jogviszonyhoz kötött. Amennyiben rajta kívül csak egy szerződő fél volt, a szindikátusi szerződés is megszűnik, mert legalább kétoldalú jogviszonynak kell lennie.”³⁰ Ha az általam is javasolt másik utat választjuk, azaz nem tagadjuk meg a részvételi lehetőséget a szindikátusi szerződésben harmadik személyeknek, akkor ez a következtetés már nem működik: a társasági tagság és a szerződésbeli alanyiság elkülönülten bírálendő el, és erre tekintettel kell lenni a megállapodás megkötésekor.

Így az alanyi kör szempontjából megengedőbb értelmezésnek van egy igen fontos gyakorlati konzekvenciája is. A szindikátusi szerződés gyakran szabályoz olyan kérdéseket, amelyek a társaságból kilépő tag felé teljesítendő kifizetésekre vonatkoznak. Amennyiben a tagsági jogviszonnyal automatikusan a szindikátusi szerződésbeli fél minősége is megszűnik az adott személynek, akkor bizonytalanná válhat a szerződésben rögzített kifizetésekkel, kárpótlásokkal stb. kapcsolatos jogainak az érvényesítése.

Következésképpen, a tagsági jogviszony megszűnésének nem azonnali és automatikus következménye a szindikátusi szerződésbeli alanyiság megszűnése, és amennyiben a felek ilyen joghatást akarnak elérni, ezt kifejezetten elő kell írniuk a szerződésben, illetve megjelölhetik, hogy a tagi minőség elvesztése esetén mely rendelkezések fognak még joghatást kiváltani (társaság által teljesítendő kifizetések, versenytilalom).

10. ÖSSZEZÉS

Álláspontom szerint, és ahogy a fenti levezetésből is következik, a szindikátusi szerződés fogalmi lehatárolását nem az alanyi kör felől kell elvégezni. E szerződés esetén a szabályozás hiánya is pontosan a rugalmasságot hivatott biztosítani. A rugalmassági igény következtében nem szükséges külön szabályozni e szerződéstípust (kivéve talán a tőkepiaci kontextusban működő társaságok szindikátusi szerződéseit). A szerződő felek körét

²⁹ SÁRKÖZY 2002, 178.; ugyanígy MUTH–FITZGERALD 2009, 7.

³⁰ PAPP 2009, 30.

is adaptív módon kell kezelni, azaz el kell ismerni, miszerint annak ellenére, hogy a szindikátusi szerződés elsősorban a társaság tagjai, illetve részvényesei között jön létre, nem zárható ki, hogy abban a társasági tagsági minőséggel nem rendelkező harmadik személyek, így például a társaság finanszírozásának vonatkozásában kötelezettségeket vállaló és ezért a társaság működése felett ellenőrzési jogosítványokat szerző hitelező, a vezető tisztségviselők, vagy akár maga a szindikátusi kötelemben szabályozott társaság is részt vehessen.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. BALÁSHÁZY Mária (1993): Szindikátusi szerződés a társasági és a polgári jog határán. *Gazdaság és Jog*, 1. évf. 5. sz. 16–18.
2. CADMAN, John (2004): *Shareholders' Agreements*. Fourth Edition, London, Thomson – Sweet&Maxwell.
3. JASZTRABSZKI Tamás (2000): A szindikátusi szerződés. *Cég és Jog*, 2. évf. 7–8. sz.
4. JUHÁSZ József (2009): „Cégekörökben” gyakoribb atipikus szerződések I. *Céghírnök*, 19. évf. 4. sz. 11–14.
5. KARSAI Judit (1997): A kockázati tőkét befektető alapok és társaságok magatartása Magyarországon. *Külgazdaság*, 61. évf. 9. sz. 26–36.
6. KOLBEN György (1996): *A szindikátusi szerződés*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
7. LUKÁCS Mónika – SÁNDOR István – SZÜCS Brigitta (2003): *Új típusú szerződések és azok gyakorlata a gazdasági életben*. Budapest, HVG-ORAC.
8. MUTH, Graham – FITZGERALD, Sean (2009): *Shareholders' Agreements*. Fifth Edition, London Sweet&Maxwell – Thomson Reuters.
9. PAPP Tekla szerk. (2009): *Atipikus szerződések*. Szeged, Lectum Kiadó.
10. PAPP Tekla szerk. (2015): *Atipikus szerződések*. Budapest, Opten Kiadó.
11. SÁRKÖZY Tamás (2002): A szindikátusi szerződésről. In SÁRKÖZY Tamás – VÉKÁS Lajos: *Eörsi Gyula emlékkönyv*. Budapest, HVG-ORAC.
12. SZABÓ Gergely (2012): Gazdasági társaság a szindikátusi kötelemben. *Céghírnök*, 22. évf. 5. sz. 7–11.
13. SCARPA, Dario (2011): *I patti parasociali nelle s. p.a. e nelle s.r.l.* Milano Giuffrè Editore.
14. VERESS Emőd (2018a): Szindikátusi szerződés, kultúrtörténeti környezetben. *Jogtörténeti Szemle*, 20. évf. 1. sz. 31–40.

Ajánlott irodalom

1. DÚL János – LEHOCZKI Zóra Zsófia – PAPP Tekla – VERESS Emőd szerk. (2019): *Társasági jogi lexikon*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó.
2. VERESS Emőd (2018b): A szindikátusi szerződés ütközése a társasági jogi normákkal és a társasági szerződéssel. *Magyar Jog*, 65. évf. 9. sz. 510–511.
3. VERESS Emőd (2018c): A szindikátusi szerződés tartalmának néhány alapkérdéséről. *Jogtudományi Közlöny*, 73. évf. 11. sz. 464–476.

Prof. Dr. Veress Emőd PhD, LL.M., dr. habil., polgári jogász, egyetemi tanár a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetemen, Kolozsváron és vezető kutató a budapesti Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézetben, a Magánjogi Kutatások Főosztályán. Bukarestben tett jogtudományi államvizsgát (2002), a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán nyert PhD-fokozatot (2006). A Societas – Kelet- és Közép-Európai Társasági Jogi Kutatóhálózat főtitkára, az Európai Összehasonlító Jogtörténeti Társaság (European Society for Comparative Legal History) tagja. Szakterülete a polgári jog és a társasági jog, szűkebb kutatási területe a magánjogi hitelező- és adósvédelem, a társasági jog összehasonlító jogi elemzése, az állami vállalatok joga, a tőkepiac jogi szabályozása, illetve a magánjog jogtörténete. Több szakkönyv, monográfia, egyetemi tankönyv és több mint száz tanulmány szerzője vagy társszerzője. Legutóbbi kötete: *A részvény mint értékpapír* (Budapest, HVG-ORAC, 2019).